

Феноменологічна психодіагностика та тестологія: переваги та недоліки методів в умовах війни

Антоніна Кураєва*

Асистент
ПВНЗ «Київський медичний університет»
02099, вул. Бориспільська, 2, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-7956-5107>

Борис Івнєв

Доктор медичних наук, професор
ПВНЗ «Київський медичний університет»
02099, вул. Бориспільська, 2, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4370-1689>

Олександр Фармагей

Полковник, доктор психологічних наук, професор
Відділ психологічної підтримки Управління фізичного та ментального здоров'я Міністерства у
справах ветеранів України
01001, вул. Хрещатик, 34, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7522-6811>

♦ **Анотація.** Актуальність теми зумовлена зростанням потреби у якісному психодіагностичному супроводі військовослужбовців та ветеранів, які пережили бойові дії та пов'язані з ними психотравмуючі події. Метою дослідження було здійснення порівняльного аналізу феноменологічного та тестологічного підходів, визначення їх переваг, обмежень і можливостей інтеграції у практиці психологічної допомоги. Використано теоретико-методологічний, системний, порівняльний та SWOT-аналіз. Проаналізовано специфіку якісних і кількісних методів оцінювання психічного стану особистості в умовах війни, а також особливості інтерпретації результатів психодіагностики. Встановлено, що феноменологічний підхід забезпечує глибоке розуміння суб'єктивного досвіду особистості, дозволяє враховувати індивідуальні особливості переживання бойових дій, втрати, страху та посттравматичних змін, однак характеризується високим рівнем суб'єктивності та складністю стандартизації. Тестологічний підхід, своєю чергою, вирізняється об'єктивністю, стандартизованістю та можливістю швидкого оцінювання психоемоційного стану, що є особливо важливим у системі психологічного забезпечення військовослужбовців. Водночас його застосування має певні обмеження, пов'язані з недостатнім урахуванням індивідуального контексту переживання травматичного досвіду: стандартизований формат відповідей не залишає простору для вираження унікальних смислів, якими людина наділяє пережите, а бальні шкали не здатні відобразити складність екзистенційних станів, провини вцілілого, моральної травми чи втрати ідентичності, що є типовими для досвіду війни. Обґрунтовано доцільність інтеграції феноменологічної психодіагностики та тестології як взаємодоповнювальних підходів, що дає змогу поєднати об'єктивність і стандартизованість психометричних методів із глибиною розуміння суб'єктивного досвіду особистості. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання

Приклад цитування:

Kuraieva, A., Ivniev, B., & Farmahei, O. (2026). Phenomenological psychodiagnostics and testology: Advantages and disadvantages of methods in wartime conditions. *The Bulletin of National Defence University of Ukraine*, 21(3), 32-41. doi: 10.33099/2617-6858-26-21-3-32-41.

Історія статті: Отримано: 02.02.2026; Доопрацьовано: 13.05.2026; Прийнято: 12.06.2026; Опубліковано: 24.06.2026

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

*Автор-кореспондент (a.kuraieva@kmu.edu.ua)

його результатів для вдосконалення психодіагностичного супроводу військовослужбовців і ветеранів, а також у професійній підготовці військових психологів

♦ **Ключові слова:** інтерпретація; клієнт-центрований підхід; психологічне оцінювання; психотравма; кількісні методи

♦ Вступ

В умовах сучасних збройних конфліктів перед військовими та кризовими психологами постає гостре завдання оперативного й водночас максимально глибокого оцінювання психічного стану військовослужбовців, ветеранів та цивільного населення, які зазнали впливу бойових дій. Психодіагностика сьогодні опинилася на перетині двох вимог: з одного боку, вона має забезпечувати швидкість, об'єктивність та відтворюваність результатів для масового скринінгу, а з іншого – зберігати цілісність, унікальність та автентичність індивідуального психічного досвіду особистості. Ця методологічна суперечність між об'єктивними тестовими вимірюваннями та суб'єктивним розумінням людини є ключовою у екстремальній та воєнній психології. У практичній роботі фахівців постійно постає дилема: стандартизовані тести дозволяють оперативно оцінити стресостійкість і виявити ризики ПТСР або депресивних станів, що критично важливо для професійного відбору та контролю бойової готовності підрозділів. Проте, як зазначали T.J. VanderWeele *et al.* (2025), некритичне лінійне використання лише тестів несе в собі небезпеку редукції: складні екзистенційні переживання, досвід бойової психічної травми або моральної травми часто звужуються до сухих цифрових балів. Водночас вихід за межі формальних шкал через аналіз суб'єктивних смислів, провини вцілілого чи втрати побратимів потребує якісної фіксації життєвого світу людини. Відтак, розв'язання конфлікту між швидкістю вимірювання та глибиною пізнання є вкрай актуальним для сучасної науки. Історико-методологічний аналіз M. Sarkota (2024) засвідчив, що пріоритети наукового пошуку в психодіагностиці змінювалися поетапно, проходячи шлях від жорсткої стандартизації до глибокого людиноцентризму та подальшого синтезу. У XX ст. беззаперечної популярності набув тестометричний (психометричний) метод, як було підкреслено автором. Так класики сформулювали фундаментальні принципи тестування, обґрунтували критерії надійності, валідності, стандартизації процедур та математико-статистичного аналізу даних. В ситуаціях роботи з унікальною воєнною травмою суто кількісні методи демонструють обмеженість, оскільки не здатні вловити унікальний контекст переживань особистості.

На противагу цьому, у XXI ст. набуває популярності феноменологічний підхід. T. Fuchs & H. Wendler (2023) зосередили увагу на безпосередньому суб'єктивному досвіді людини та її індивідуальних смислах. Феноменологічна епістемологія поставила під сумнів жорсткі редукційні стратегії суто тестової чи Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)-орієнтованої

діагностики. У цьому полі психодіагностика трансформувалася у простір емпатійного залучення дослідника, де саме інтерв'ю та діалог стають терапевтичними чинниками та основою для встановлення довірчого контакту з ветеранами. Сучасний етап розвитку науки, а саме 20-ті роки XXI ст., відзначений тим, що науковці дедалі більше дотримуються та розвивають інтегративний підхід. B. Nelson *et al.* (2021) обґрунтували, що жоден із підходів у розрізі не є самодостатнім для вивчення складної природи психіки. Зокрема, B. Nelson *et al.* (2021) довели необхідність поєднання об'єктивного клінічного кількісного оцінювання з глибоким феноменологічним профілюванням суб'єктивного досвіду пацієнта. В умовах війни такий методологічний синтез дає змогу поєднати оперативність первинного скринінгу із розумінням індивідуальної історії життя людини. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значні наукові напрацювання, питання системної інтеграції феноменологічного та тестологічного підходів у контексті воєнних умов залишається недостатньо дослідженим. Більшість сучасних праць зосереджується або на статистичних аспектах стандартизації психометричного інструментарію, або на розгляді феноменології як окремого гуманітарного підходу. В той же час набирає популярності інтерпретативний феноменологічний аналіз як дослідження персонального життєвого досвіду з перспективи наратора. У праці O. Bayer (2024) досвід тлумачився як феноменальна, а не об'єктивна реальність, із наголосом на важливості соціокультурного контексту.

Проте чіткої концептуальної моделі поєднання методів у межах єдиної прикладної алгоритму для кризових психологів досі не запропоновано. Це актуалізує потребу в глибокій методологічній рефлексії, яка є обов'язковою умовою для розвитку сучасного наукового пізнання. Систематичне дослідження всіх переваг та недоліків кожного з підходів має фундаментальне значення для психологів, які безпосередньо працюють із проблематикою ПТСР та воєнної психотравми. Глибоке розуміння сильних і слабких сторін тестології та феноменології озброює фахівців чіткими орієнтирами для вибору діагностичного інструментарію на різних етапах реабілітації. Це дозволяє уникнути методологічної однобічності, редукції складних травматичних симптомів та прикрих діагностичних помилок. Крім того, результати такого аналізу стануть у нагоді при побудові та вдосконаленні профільних навчальних курсів з військової психології та методології психологічних досліджень для підготовки і підвищення кваліфікації фахівців. Метою цього дослідження було здійснення

системного порівняльного аналізу феноменологічного та тестологічного підходів у психодіагностиці, визначення їх сильних і слабких сторін, а також обґрунтування концептуальної моделі їх інтеграції у практику психологічної допомоги військовослужбовцям та ветеранам в умовах воєнного стану.

♦ Матеріали та методи

Дослідження виконано у форматі теоретико-методологічного аналізу, що є адекватним типом наукового дизайну для порівняльного вивчення методологічних підходів у психологічній науці. Об'єктом дослідження була феноменологічна психодіагностика та тестологія як дві провідні методологічні системи оцінювання психічного стану особистості. Предметом – їхні порівняльні характеристики, переваги, обмеження та можливості інтеграції в умовах війни. Джерельну базу дослідження складали наукові публікації, монографії та навчально-методичні посібники, що охоплюють три ключові напрями: (1) класичні та сучасні праці з психометрики і тестології; (2) феноменологічну традицію у психології та психіатрії; (3) інтегративні й воєнно-психологічні підходи. Критеріями відбору джерел слугували: відповідність тематиці дослідження, науковий авторитет видання, а також хронологічний принцип – перевага надавалася публікаціям, що відображають як класичні засади, так і сучасний стан дискусії; Джерельна база включала матеріали, індексовані у провідних наукометричних базах даних – Web of Science, Scopus та Google Scholar. Загалом до аналізу увійшли концепції Е. Husserl (1970), J. Parnas & L.A. Sass (2008) та G. Messas *et al.* (2018).

У дослідженні застосовано комплекс взаємодоповнювальних методів. Теоретико-методологічний аналіз забезпечив систематичне вивчення наукових джерел і виявлення ключових характеристик кожного підходу. Системний аналіз дозволив розглянути феноменологічну психодіагностику і тестологію як цілісні методологічні системи з власною епістемологічною логікою, а не як набір окремих технік. Порівняльний аналіз застосовувався для зіставлення двох підходів за дев'ятьма критеріями – тип даних, глибина, об'єктивність, швидкість, індивідуальний підхід, мета діагностики, сфера застосування, ризик ретравматизації та придатність до умов воєнного стану, що результувало у зведену порівняльну таблицю. SWOT-аналіз було обрано як методологічний інструмент з огляду на його здатність структурувати багатовимірну порівняльну характеристику двох підходів у єдиній аналітичній матриці: на відміну від лінійного переліку переваг і недоліків, він дозволяє одночасно враховувати як внутрішні властивості методів (сильні та слабкі сторони), так і зовнішні умови їхнього застосування (можливості та загрози), що є доцільним в контексті екстремальних умов воєнного стану, де вибір діагностичного інструментарію залежить не лише від його психометричних характеристик, а й від ситуативних, ресурсних та етичних чинників.

♦ Результати

Сучасна психодіагностика в умовах воєнного стану характеризується гострим співіснуванням різних методологічних підходів, серед яких чільне місце посідають феноменологічний та психометричний (тестологічний) підходи. Кожен із них відображає специфічне розуміння природи психіки, способів її пізнання та інтерпретації отриманих результатів (Danylyan & Dzoban, 2019). В умовах війни вибір підходу визначається не лише теоретичними уподобаннями, а й факторами екстремальності, дефіциту часу та специфіки травматичного досвіду військовослужбовців і цивільного населення. Феноменологічна психодіагностика орієнтована передусім на дослідження внутрішнього світу особистості, її суб'єктивного досвіду, унікальних переживань екзистенційної кризи, втрати та бойової травми, а також смислів, які людина надає власному життю під час війни. В основі цього підходу лежить ідея цілісності особистості, яка не може бути редукована до окремих показників чи вимірюваних змінних (Messas, 2022). У межах феноменологічної традиції процес діагностики має діалогічний характер: взаємодія між психологом і клієнтом є не лише способом збору інформації, але й безпосереднім чинником психологічних змін та первинної терапевтичної підтримки. Як підкреслювалося Е. Husserl (1970), психолог в умовах війни є активним учасником пізнання, що потребує надвисокого рівня рефлексії, емпатії, інтерпретаційних навичок та готовності до роботи з важкою психотравмою. Це забезпечує глибоке й цілісне розуміння особистості з урахуванням її воєнного контексту, індивідуальної історії (наприклад, досвіду перебування під обстрілами чи в окупації) та системи цінностей. Головна перевага феноменології у війні: вона дозволяє уникнути ретравматизації, яку можуть спровокувати сухі тестові запитання, та дає змогу виявити унікальні адаптаційні чи деструктивні механізми конкретної людини. Водночас така глибина супроводжується значними недоліками в умовах воєнного стану: зниження об'єктивності та стандартизованості результатів, оскільки значна роль суб'єктивного чинника ускладнює їх перевірку й відтворення; надмірна ресурсозатратність (часова та емоційна) – цей підхід є менш придатним для масових або швидких обстежень (наприклад, під час мобілізаційного відбору чи експрес-оцінки на етапах евакуації), тому найбільш ефективний у госпітальній клінічній практиці, глибокій психотерапії та тривалому консультуванні (Holiardyk & Kurchyshyna, 2021).

На відміну від цього, тестологія ґрунтується на принципах об'єктивності, стандартизації та кількісного вимірювання психічних властивостей (рівня тривожності, депресії, симптомів ПТСР чи бойової психічної травми). Вона передбачає використання уніфікованих методик із фіксованими відповідями, результати яких підлягають кількісній обробці та порівнюються з нормативними показниками, що забезпечує можливість формулювання стандартизованих

висновків (American Psychiatric Association, 2013). Популярність тестологічного підходу у воєнний час зумовлена його надзвичайною ефективністю у ситуаціях, що потребують швидкої та надійної оцінки великої кількості людей. Стандартизація процедур забезпечує відносну незалежність результатів від особистості дослідника, підвищуючи об'єктивність діагностики в екстремальних польових умовах. Використання кількісних показників дає змогу застосовувати математико-статистичні методи для оцінки надійності й валідності тестів, що робить їх важливим інструментом воєнно-наукових досліджень. Проте тестологія має критичні обмеження під час війни. По-перше, стандартизовані відповіді часто спрощують уявлення про складну структуру пораненої чи травмованої особистості, редукуючи її гострий біль до числових показників і не враховуючи індивідуальний контекст, динаміку стресу та глибинні смисли. По-друге, під впливом захисних механізмів, симуляції або дисимуляції, наприклад, приховування симптомів військовослужбовцем задля повернення до побратимів або, навпаки, для демобілізації, виникає свідоме чи несвідоме спотворення відповідей. Окрім цього, окремою проблемою є некритичне використання тестів неспеціалістами, такими як командири або волонтери. Зовнішня простота методик може створити ілюзію їхньої універсальності та спонукати до застосування без належної підготовки фахівця, що в умовах війни різко підвищує ймовірність помилкових інтерпретацій і фатальних рішень, наприклад, помилкового допуску до зброї особи в стані гострого стресу.

Порівняльний аналіз феноменологічного та тестологічного підходів дозволяє зробити висновок про їх принципову відмінність, яка полягає у різному розумінні природи психічних явищ і способів їх дослідження

в умовах воєнного стану. Якщо феноменологічний підхід спрямований на розкриття унікальності та цілісності особистості, яка переживає війну, то тестологія орієнтована на виявлення загальних закономірностей (наприклад, відсотку дезадаптації в роті) та вимірюваних характеристик. Відповідно, перший забезпечує глибину та змістовність аналізу, тоді як другий – його точність, оперативність і надійність. У сучасній військовій та кризовій психології поширюється інтегративний підхід, що поєднує можливості тестології та феноменології. Тестологія забезпечує первинне структурування інформації (експрес-скринінг), допомагає визначити загальні характеристики особистості та критичні проблемні зони (гострий суїцидальний ризик, високий рівень психотизації), тоді як феноменологічна психодіагностика поглиблює отримані результати під час особистої бесіди, надаючи їм індивідуального змісту в контексті бойового чи життєвого досвіду людини. Ефективна психодіагностика в умовах війни ґрунтується не на протиставленні, а на взаємодоповненні підходів. Поєднання «об'єктивних» і «суб'єктивних» методів дозволяє досягти балансу між швидкістю прийняття рішень (точність) та безпекою й глибиною розуміння особистості (гуманістичний аспект). Відмінності між підходами доцільно розглядати і в контексті наукових парадигм. Феноменологічний підхід, що спирається на традицію «розуміючої психології», орієнтований на інтерпретацію суб'єктивного досвіду та унікальності особистості (Frankl, 1966; Husserl, 1970). Натомість тестологія, як зауважували N.A. Holiardyk & V.Ch. Kupchyshyna (2021), сформувалася в межах природничо-наукової парадигми, де психіка розглядається як система вимірюваних змінних, що підлягають кількісному аналізу та узагальненню. Порівняння методів за 9 провідними критеріями наведено в Таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика феноменологічного та тестологічного методів психодіагностики

Критерії порівняння	Феноменологічний метод	Тестологічний метод
Тип даних	Якісні	Кількісні
Глибина	Висока	Середня
Об'єктивність	Низька	Висока
Швидкість	Низька	Висока
Індивідуальний підхід	Максимальний	Обмежений
Застосування	Терапія, консультування	Відбір, оцінка
Мета діагностики	Глибоке розуміння унікального травматичного досвіду, екзистенційної кризи та особистісних смислів під час війни	Вимірювання вираженості симптомів (ПТСР, депресія, тривога), оцінка боєздатності чи профпридатності
Ризик ретравматизації	Низький завдяки гнучкості фахівця, який екологічно дозує навантаження під час діалогічної взаємодії	Високий. Жорсткі закриті питання тесту можуть випадково задіяти «тригери» без негайної підтримки психолога
Основна сфера застосування	Госпіталі, реабілітаційні центри, довгострокова індивідуальна терапія комбатантів та постраждалих	Мобілізаційний відбір, польовий експрес-скринінг, масові наукові та статистичні моніторинги

Джерело: розроблено авторами

Порівняльний аналіз двох підходів за дев'ятьма критеріями демонструє їхні принципові методологічні відмінності, що не свідчать про їхню несумісність, а радше підкреслюють взаємодоповнюваний характер цих підходів. Основна різниця полягає у типі використовуваних даних: феноменологічний метод оперує якісними

даними, тоді як тестологічний – кількісними. Саме ця базова різниця зумовлює всі подальші відмінності у підходах. Феноменологічний підхід забезпечує високу глибину аналізу та максимальний індивідуальний підхід, проте поступається тестології за показниками об'єктивності та швидкості, які у стандартизованого

інструментарію є суттєво вищими. Ця інверсія є не випадковою, а структурно закономірною: саме те, що робить феноменологію глибокою – діалогічність, гнучкість, орієнтація на унікальний досвід – водночас ускладнює її стандартизацію та масштабування. Показовим є критерій мети діагностики. Феноменологічний метод спрямований на розуміння унікального травматичного досвіду, екзистенційних криз та особистісних смислів, які людина надає пережитому під час війни. Тестологічний метод натомість орієнтований на вимірювання вираженості симптомів – ПТСР, депресії, тривоги – та оцінку функціональних характеристик: боєздатності чи профпридатності. Різниця у цілях безпосередньо визначає сфери застосування: феноменологія переважно використовується в стаціонарах, реабілітаційних центрах і при довгостроковій терапії, тоді як тестологія – для польового експрес-скринінгу, мобілізаційного відбору та масових моніторингів.

Окремої уваги заслуговує критерій ризику ретравматизації, який у воєнному контексті набуває особливої ваги. Феноменологічне інтерв'ю характеризується низьким таким ризиком, оскільки фахівець гнучко дозує навантаження у діалозі. Натомість жорсткі закриті питання стандартизованих тестів здатні несподівано активувати травматичні тригери без можливості негайної психологічної підтримки з боку діагноста. Відмінність між парадигмальними засадами визначає специфіку організації дослідження. У феноменологічній психодіагностиці головним є не статистична репрезентативність, а глибина аналізу, тому вона спирається на малі вибірки або окремі кейси для детальної реконструкції внутрішнього світу та унікальних смислових структур особистості. Натомість тестологія базується на великих вибірках, що необхідно для забезпечення статистичної достовірності, перевірки валідності методик та створення нормативних шкал, які дозволяють проводити масові обстеження й професійний відбір. Суттєві відмінності проявляються і в характері отримуваних результатів. У феноменологічній психодіагностиці результатом є глибинний, контекстуалізований опис суб'єктивних явищ, який відображає індивідуальну логіку переживань людини, її життєвий досвід та систему значень (Szula, 2024; 2025). Такий результат має переважно якісний характер і потребує інтерпретації, що враховує широкий контекст життя особистості. У тестології ж результат подається у вигляді узагальнених кількісних показників, які дозволяють порівнювати індивіда з певною нормою або групою. Це створює можливість швидкого отримання структурованої інформації, однак водночас призводить до певного спрощення, оскільки складна і багатовимірна психічна реальність редукується до середніх значень та шкал. Додатково варто зазначити, що різниця у парадигмах впливає і на характер інтерпретації даних. У феноменологічному підході інтерпретація є невід'ємною частиною самого процесу дослідження, вона носить діалогічний і відкритий характер,

допускає множинність значень і залежить від контексту. У тестології ж інтерпретація значною мірою стандартизована, спирається на заздалегідь визначені норми та алгоритми обробки результатів, що підвищує її надійність, але зменшує гнучкість.

Порівняльний аналіз, наведений в Таблиці 2, демонструє, що феноменологічна психодіагностика та тестологія не є взаємовиключними підходами, а репрезентують різні рівні пізнання психіки. Перша орієнтована на розуміння унікального та індивідуального, тоді як друга – на виявлення загального та закономірного. Їх поєднання уможливорює більш повне і багатовимірне дослідження особистості, де кількісні показники доповнюються якісним аналізом, а об'єктивні дані – суб'єктивним змістом. SWOT-аналіз розкриває не лише внутрішні властивості кожного підходу, а й зовнішні умови, що визначають ефективність або ризикованість їхнього застосування в реальній психодіагностичній практиці воєнного часу. Сильні сторони феноменологічного підходу – глибина, індивідуальність та терапевтичність – відображають його унікальну здатність не лише фіксувати психічний стан людини, а й безпосередньо сприяти її психологічному відновленню вже в процесі діагностичної взаємодії. Тестологія, своєю чергою, вирізняється об'єктивністю, швидкістю, надійністю та стандартизованістю – якостями, критично необхідними для прийняття оперативних рішень в умовах масового психологічного навантаження. Слабкі сторони обох підходів є дзеркальним відображенням їхніх сильних сторін. Феноменологічний метод є трудомістким, тривалим і суб'єктивним, що суттєво обмежує його застосування у ситуаціях дефіциту часу та ресурсів.

Тестологія, попри всю свою стандартизованість, неминуче втрачає індивідуальність клієнта, тяжіє до поверхневості та формалізму, редукує складний внутрішній досвід до числових показників. Можливості розвитку кожного підходу також принципово різняться. Феноменологія відкриває перспективи глибинної діагностики та встановлення довірчого контакту, що є особливо цінним у роботі з ветеранами, які часто уникають формальних звернень по допомогу. Тестологія має потенціал для технологічного розвитку – комп'ютеризації, автоматизованої обробки результатів і масштабування на великі групи. Найбільш показовою є матриця загроз. Феноменологічний підхід вразливий до надмірного суб'єктивізму модератора: особистість психолога може несвідомо викривляти інтерпретацію результатів. Тестологія ж несе інший ризик – профанації через удавану простоту інструменту, що провокує його механічне застосування не підготовленими фахівцями, що у воєнному контексті може мати серйозні практичні наслідки. SWOT-матриця, представлена в Таблиці 2, підтверджує, що жоден із підходів не є самодостатнім, а їхня інтеграція є не лише теоретично обґрунтованою, а й практично необхідною відповіддю на виклики психодіагностики в умовах війни.

Таблиця 2. SWOT-аналіз методів психодіагностики

Критерії	Феноменологічний підхід	Тестологічний підхід
Сильні сторони (S)	Глибина, індивідуальність, терапевтичність	Об'єктивність, швидкість, надійність, стандартизація
Слабкі сторони (W)	Трудомісткість, складність порівняння результатів, суб'єктивність, тривалість	Втрата індивідуальності, поверхневність, формалізм
Можливості (O)	Встановлення довірного контакту, глибинна діагностика	Комп'ютеризація, масові дослідження, селекція
Загрози (T)	Високий суб'єктивізм модератора, викривлення результатів через вплив особистості психолога	Ризик профанації через легкість проведення, механічне застосування

Джерело: розроблено авторами

Результати проведеного теоретичного аналізу можуть бути безпосередньо інтегровані у зміст освітніх компонентів, пов'язаних із психодіагностикою та методологією психологічних досліджень, із особливим акцентом на підготовку військових та кризових психологів. Зокрема, у курсах психодіагностики доцільно не обмежуватися вивченням лише психометричних інструментів для скринінгу ПТСР чи бойового стресу, а розширювати зміст за рахунок включення феноменологічного підходу як альтернативної та доповнювальної методології. Це дозволить майбутнім фахівцям формувати цілісне уявлення про діагностичний процес у воєнний час, де поряд із кількісним вимірюванням психічних станів критично важливим є розуміння індивідуального досвіду війни, втрати та моральної травми. Такий підхід сприятиме розвитку професійної рефлексії, зменшуючи ризик формального або «механічного» застосування тестів, що є неприпустимим при роботі з глибоко травмованими особистостями. У межах освітнього компоненту «Методологія психологічних досліджень» отримані результати можуть бути використані для ілюстрації відмінностей між парадигмами в умовах екстремальної психології. Аналіз феноменологічної психодіагностики та тестології як репрезентантів різних методологічних підходів дозволяє студентам глибше усвідомити специфіку наукового пізнання, зрозуміти обмеження кожного з них – від ризику редукації особистості до цифрових показників у тестології до високої суб'єктивності у феноменології. Особливу увагу доцільно приділяти формуванню навичок методологічного синтезу, що дозволяє фахівцю обґрунтовано обирати між швидким скринінгом особового складу та глибинним інтерв'ю для реабілітації ветеранів. Практична реалізація зазначених положень може здійснюватися через впровадження інтерактивних форм навчання, таких як аналіз реальних кейсів воєнного часу, моделювання ситуацій професійного відбору та порівняльний розбір результатів тестування й феноменологічного інтерв'ю щодо переживання провини вцілілого чи бойової адаптації. Важливо навчити психологів тому, що результати тестування військовослужбовця не можуть розглядатися ізольовано від його унікальної «історії війни», а потребують доповнення якісним аналізом. Таким чином, інтеграція ідей щодо поєднання об'єктивних вимірювань і суб'єктивного розуміння у зміст психологічної освіти сприятиме підготовці фахівців, здатних до комплексного застосування діагностичних інструментів в умовах війни. Це підвищить якість

психологічної допомоги, зменшить ризики діагностичних помилок і сприятиме розвитку професійної культури майбутніх психологів, орієнтованої на синтез наукової точності та глибокої поваги до особистості.

◆ Обговорення

У воєнний час перед психологом постає суперечність між необхідністю оперативного оцінювання стану великої кількості людей та потребою зберегти цілісність і унікальність психічного досвіду кожної особистості. У ситуаціях масового психологічного навантаження тестологія виступає як незамінний інструмент для швидкого скринінгу, професійного відбору та моніторингу бойової готовності особового складу. Некритичне використання виключно стандартизованих тестів несе значні ризики. Складний травматичний досвід, такий як моральна травма або екзистенційна криза, описані V.E. Frankl (1966), може бути редукований до формалізованих цифрових показників. Це призводить до втрати індивідуального підходу та зниження ефективності подальшої психологічної підтримки, як зазначали B.T. Litz *et al.* (2009). Проблематика психодіагностики має міждисциплінарний характер і розвивалася в різних наукових традиціях, що по-різному визначають природу психологічного вимірювання та розуміння особистості. У рамках психометричного підходу ключовий внесок зробили P.E. Meehl (1954), L.J. Cronbach (1951) та R.B. Cattell (1957), які сформулювали основні принципи побудови психологічних тестів: стандартизацію процедур, перевірку надійності та валідності методик, а також статистичне обґрунтування інтерпретації результатів. Також цю ідею розвивали R.R. McCrae (1987) та H.J. Eysenck (1991), які доповнили новими інтерпретаціями доробок колег. Їхні роботи стали методологічним фундаментом сучасної тестології та дали змогу розглядати психодіагностику як науково верифіковану систему вимірювання психологічних характеристик, що підвищує її об'єктивність і відтворюваність. Особливого значення психометричні підходи набули у військовій психології, де стандартизовані методики використовуються для оцінювання бойової готовності, психологічної стійкості та ризиків дезадаптації особового складу (Adler *et al.*, 2008).

Паралельно з цим феноменологічний напрям у психодіагностиці розвивався як альтернатива редукаціоністським підходам, акцентуючи увагу на унікальності суб'єктивного досвіду людини. У працях E. Husserl (1970) було зауважено про важливість

індивідуального досвіду особистості в психодіагностиці. Цю ідею підтримали лише на початку XXI ст. J. Parnas & L.A. Sass (2008). Розвитку феноменологічна ідея зазнала в роботі A. Giorgi (2012), де підкреслювалося значення безпосереднього переживання, контексту життєвого світу та індивідуальних смислів, які не можуть бути повністю зведені до кількісних показників. У цьому підході психодіагностика розглядається не лише як вимірювання, а як процес глибинного розуміння особистості, що передбачає емпатійне залучення дослідника та інтерпретацію феноменів у їхній цілісності (Morgun & Titov, 2009). Для військової психології це має особливе значення, оскільки переживання війни часто виходять за межі стандартизованих категорій і потребують врахування індивідуальних смислів, екзистенційних переживань та моральних конфліктів особистості. Сучасний етап розвитку психодіагностики характеризується інтеграційними тенденціями, спрямованими на поєднання кількісних і якісних методів дослідження. Дослідники T.R. Insel (2014), P.D. McGorry *et al.* (2018), G. Messas *et al.* (2018) наголошували, що жоден із підходів окремо не є достатнім для повного розуміння складної природи психіки. Натомість їхня взаємодоповнюваність дозволяє підвищити точність діагностики, розширити інтерпретаційні можливості та забезпечити більш цілісний підхід до вивчення особистості, особливо в клінічній, кризовій та військовій психології. У контексті війни інтеграція феноменологічних і тестологічних методів дозволяє поєднати швидкість і стандартизованість психологічного скринінгу з глибоким розумінням індивідуального травматичного досвіду військовослужбовця чи цивільної особи.

Отримані результати порівняльного аналізу загалом узгоджуються з висновками інших дослідників, хоча водночас містять ряд суттєвих відмінностей, що свідчать про наукову цінність пропонованого дослідження. Ключовим спільним результатом є визнання взаємодоповнювального, а не антагоністичного характеру феноменологічного та тестологічного підходів. Зокрема, B. Nelson *et al.* (2021) обґрунтували необхідність поєднання клінічного стейджингу, переважно кількісного інструменту, з феноменологічним профілюванням суб'єктивного досвіду пацієнта. Результати нашого SWOT-аналізу підтверджують цю позицію: тестологія дійсно забезпечує швидкість і структурованість первинної оцінки, тоді як феноменологічний підхід компенсує її нечутливість до контексту. Особливої уваги заслуговує дискусія щодо переваги статистичних методів над клінічним судженням. Хоча P.E. Meehl (1954) обстоював пріоритет актуарних методів, аналіз показав, що при роботі з моральною травмою, провинною вцілілого та екзистенційними кризами, притаманними воєнному досвіду, саме феноменологічний підхід забезпечує глибину розуміння, недоступну тестам. Це корелює з думкою A. Giorgi (2012) про феноменологію як необхідне доповнення до кількісних стратегій. Результати SWOT-аналізу виявили терапевтичну можливість

феноменологічної діагностики: сам процес інтерв'ю та діалогу стає чинником психологічних змін, що особливо важливо для ветеранів із бойовим досвідом. Це підкріплюється дослідженням G. Messas *et al.* (2022), які розглядали феноменологічне розуміння як основу лікувального діалогу.

Разом з тим отримані результати мають принципову відмінність від ряду позицій у літературі. Так, P.E. Meehl (1954) у праці про статистичне та клінічне передбачення доводив перевагу актуарних (статистичних) методів над клінічним судженням у більшості ситуацій. Проведений аналіз не заперечує цю тезу для випадків масової та профвідбіркової діагностики, проте показує, що в клінічному, психотерапевтичному та консультативному контекстах феноменологічний підхід забезпечує таку глибину розуміння, яку психометричний інструментарій апіорі надати не може. Це корелює з дослідженням A. Giorgi (2012), де наголошено, що дескриптивний феноменологічний метод є не альтернативою, а необхідним доповненням до кількісних стратегій у психологічній науці. Феноменологічний підхід у військовій психології дозволяє вийти за межі формальних шкал і звернутися до суб'єктивних смислів, які військовослужбовець надає пережитим подіям. Саме цей метод є найбільш ефективним для роботи з такими глибокими станами, як провинна вцілілого, досвід втрати побратимів та процеси складної психологічної адаптації після бойових дій. На відміну від тесту, феноменологічне інтерв'ю має діалогічний характер, де сама взаємодія з психологом стає чинником психологічних змін і встановлення довірчого контакту, що є критично важливим для ветеранів із бойовим досвідом. Порівнюючи наші висновки з дослідженнями у галузі психопатології, варто зазначити, що J. Parnas *et al.* (2013) обґрунтовують ключову роль феноменологічної епістемології для розуміння природи психіатричних об'єктів, ставлячи під сумнів редукційні стратегії DSM-орієнтованої психодіагностики, яку і надалі розвинули D. Zahavi (2013) та F.W. Weathers *et al.* (2013). Ці позиції перегукуються з нашим висновком про терапевтичний потенціал феноменологічного підходу, що у таблиці SWOT-аналізу позначений як унікальна «можливість» цього методу, недоступна тестологічному підходу. G. Messas *et al.* (2022) також підкреслювали практичну ефективність феноменологічної психопатології у терапевтичних стратегіях, що підтверджує перспективність описаної інтегративної моделі. A.O. Tatianchukov (2021; 2025) також детально розглядав математичні аспекти стандартизації психодіагностичних методик, акцентуючи на необхідності дотримання психометричних стандартів. O.A. Chumak & O.M. Tovstukha (2024) у навчально-методичному посібнику зафіксували обидва підходи як рівнозначні складові сучасної психодіагностики. Проте жоден з названих авторів не пропонує цілісної концептуальної моделі інтеграції, що й вирізняє пропоноване дослідження серед наявних публікацій. Одночасно O.H. Danylyan & O.P. Dzoban (2019)

підкреслили значення методологічної рефлексії для наукового пізнання загалом, що методологічно обґрунтовує нашу стратегію теоретичного синтезу.

Ефективна психодіагностична стратегія в умовах війни ґрунтується на взаємодоповнюваності, де тестологія та феноменологія виконують різні, але однаково важливі функції. У межах цієї моделі тестологія забезпечує первинне структурування інформації, дозволяючи швидко визначити загальні характеристики особистості та потенційні зони ризику (наприклад, рівень ПТСР чи депресії). Водночас феноменологічна психодіагностика поглиблює ці результати, надаючи їм індивідуального змісту в контексті унікальної історії життя людини. Такий синтез дозволяє поєднати об'єктивність вимірювання з глибиною розуміння, забезпечуючи надійний фундамент для гуманістично орієнтованого психологічного супроводу. Окремо варто підкреслити, що теоретичні положення та висновки цього дослідження є вкрай доцільними для включення в освітні компоненти з психодіагностики, теорії та методології психологічних досліджень у закладах вищої освіти. Інтеграція запропонованої концептуальної моделі у навчальні програми підготовки та підвищення кваліфікації психологів (зокрема, у межах курсів з військової, кризової та клінічної психології) дозволить суттєво модернізувати академічний контент відповідно до викликів сучасності. Це сприятиме формуванню у студентів і практиків гнучкого методологічного мислення, орієнтованого на збалансоване поєднання інструментальної точності тестування із гуманістичною глибиною феноменологічного аналізу в реальних умовах воєнного стану. Таким чином, результати цього дослідження не суперечать, а розвивають і доповнюють наявний науковий дискурс, пропонуючи більш системний і прикладно орієнтований погляд на проблему інтеграції підходів у психодіагностиці.

◆ Висновки

Проведене теоретико-методологічне дослідження підтвердило, що в сучасних умовах війни феноменологічна психодіагностика та тестологія мають розглядатись не як конкуруючі, а як взаємодоповнювальні методологічні системи, кожна з яких репрезентує свій рівень пізнання психічної реальності. Тестологічний підхід визначено як незамінний інструмент для оперативного скринінгу, професійного відбору та моніторингу стану великих груп військовослужбовців і цивільних,

оскільки він забезпечує об'єктивність, швидкість та можливість кількісного порівняння результатів. Водночас виявлено, що некритичне використання лише стандартизованих тестів несе ризик редукції складного травматичного досвіду до формальних показників, що може призводити до втрати індивідуального контексту переживання війни. Натомість феноменологічна психодіагностика дозволяє забезпечити глибинне та контекстуалізоване розуміння внутрішнього світу особистості, фокусуючись на унікальних суб'єктивних смислах бойового стресу, моральної травми та екзистенційних криз. Особливою цінністю феноменологічного підходу є його терапевтичний потенціал, де діалогічна взаємодія між психологом і клієнтом стає не лише засобом збору даних, а й чинником психологічної підтримки та змін. У роботі обґрунтовано доцільність впровадження інтегративної діагностичної стратегії, де тестологія виконує функцію первинного структурування інформації та виявлення проблемних зон, а феноменологічний метод забезпечує змістовну інтерпретацію результатів у межах унікальної життєвої історії людини. Такий підхід дозволяє поєднати наукову точність вимірювання з гуманістично орієнтованою глибиною розуміння особистості. Інтеграція запропонованої концептуальної моделі у навчальні програми підготовки та підвищення кваліфікації психологів (зокрема, у межах курсів з військової, кризової та клінічної психології) дозволить суттєво модернізувати академічний контент відповідно до викликів сучасності. Це сприятиме формуванню у студентів і практиків гнучкого методологічного мислення в реальних умовах воєнного стану. Крім того, результати дослідження є безпосередньо корисними для вдосконалення практичної системи психологічної реабілітації ветеранів. Перспективи подальших досліджень вбачаються в емпіричній верифікації запропонованої моделі та розробці конкретних протоколів поєднання феноменологічних інтерв'ю зі стандартизованими психометричними шкалами у клінічній практиці.

◆ Подяки

Немає.

◆ Фінансування

Немає.

◆ Конфлікт інтересів

Немає.

◆ Джерела

- [1] Adler, A.B., Bliese, P.D., McGurk, D., Hoge, C.W., & Castro, C.A. (2008). Battlemind debriefing and battlemind training as early interventions with soldiers returning from Iraq: Randomization by platoon. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 76(5), 928-940. doi: 10.1037/0022-006X.76.5.928.
- [2] American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). New York, NY: APA Publishing. doi: 10.1176/appi.books.9780890425596.
- [3] Bayer, O. (2024). Interpretative phenomenological analysis as a method of qualitative psychological research. *Psychology and Personality*, 14(1), 195-208. doi: 10.33989/2226-4078.2024.1.
- [4] Cattell, R.B. (1957). *Personality and motivation structure and measurement*. New York, NY: World Book Company.

- [5] Chumak, O.A., & Tovstukha, O.M. (2024). *Psychodiagnostics: A teaching and methodological guide for organising teaching activities on the psychodiagnostics course for students pursuing a first-cycle (bachelor's) degree under the EPP 053 "Psychology"*. Poltava: Luhansk National University named after Taras Shevchenko.
- [6] Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334. doi: [10.1007/BF02310555](https://doi.org/10.1007/BF02310555).
- [7] Danylyan, O.H., & Dzoban, O.P. (2019). *Methodology of scientific research: A study guide*. Kharkiv: Pravo.
- [8] Eysenck, H.J. (1991). Dimensions of personality: 16, 5 or 3? – criteria for a taxonomic paradigm. *Personality and Individual Differences*, 12(8), 773-790. doi: [10.1016/0191-8869\(91\)90144-Z](https://doi.org/10.1016/0191-8869(91)90144-Z).
- [9] Frankl, V.E. (1966). Self-transcendence as a human phenomenon. *Journal of Humanistic Psychology*, 6(2), 97-106. doi: [10.1177/002216786600600201](https://doi.org/10.1177/002216786600600201).
- [10] Fuchs, T., & Wendler, H. (2023). Understanding incomprehensibility: Misgivings and potentials of the phenomenological psychopathology of schizophrenia. *Frontiers in Psychology*, 14, article number 1155838. doi: [10.3389/fpsyg.2023.1155838](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1155838).
- [11] Giorgi, A. (2012). The descriptive phenomenological psychological method. *Journal of Phenomenological Psychology*, 43(1), 3-12. doi: [10.1163/156916212X632934](https://doi.org/10.1163/156916212X632934).
- [12] Holiardyk, N.A., & Kupchyshyna, V.Ch. (2021). *Psychodiagnostics: Educational and methodological manual*. Khmelnytskyi: Publishing House of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine.
- [13] Husserl, E. (1970). *The crisis of European sciences and transcendental phenomenology*. Evanston: Northwestern University Press.
- [14] Insel, T.R. (2014). The NIMH Research Domain Criteria (RDoC) Project: Precision medicine for psychiatry. *American Journal of Psychiatry*, 171(4), 395-397. doi: [10.1176/appi.ajp.2014.14020138](https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2014.14020138).
- [15] Litz, B.T., Stein, N., Delaney, E., Lebowitz, L., Nash, W. P., Silva, C., & Maguen, S. (2009). Moral injury and moral repair in war veterans: A preliminary model and intervention strategy. *Clinical Psychology Review*, 29(8), 695-706. doi: [10.1016/j.cpr.2009.07.003](https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.07.003).
- [16] McCrae, R.R., & Costa, P.T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90. doi: [10.1037/0022-3514.52.1.81](https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.81).
- [17] McGorry, P.D., Hartmann, J.A., Spooner, R., & Nelson, B. (2018). Beyond the “at risk mental state” concept: Transitioning to transdiagnostic psychiatry. *World Psychiatry*, 17(2), 133-142. doi: [10.1002/wps.20514](https://doi.org/10.1002/wps.20514).
- [18] Meehl, P.E. (1954). *Clinical versus statistical prediction: A theoretical analysis and a review of the evidence*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- [19] Messas, G., Fukuda, L., & Fulford, K.W.M. (2022). The dialectics of altered experience: How to validly construct a phenomenologically based diagnosis in psychiatry. *Frontiers in Psychiatry*, 13, article number 867706. doi: [10.3389/fpsyg.2022.867706](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.867706).
- [20] Messas, G., Tamellini, M., Mancini, M., & Stanghellini, G. (2018). New perspectives in phenomenological psychopathology: Its use in psychiatric treatment. *Frontiers in Psychiatry*, 9, article number 466. doi: [10.3389/fpsyg.2018.00466](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00466).
- [21] Morgun, V.F., & Titov, I.H. (2009). *Fundamentals of psychological diagnostics: a study guide for students of higher educational institutions*. Kyiv: Publishing House “Slovo”.
- [22] Nelson, B., Yung, A.R., Bechdolf, A., & McGorry, P.D. (2021). Integrating clinical staging and phenomenological psychopathology to add depth, nuance, and utility to clinical phenotyping. *The Lancet Psychiatry*, 8(2), 162-168. doi: [10.1016/S2215-0366\(20\)30316-3](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30316-3).
- [23] Parnas, J., & Sass, L.A. (2008). Varieties of “Phenomenology”: On description, understanding, and explanation in psychiatry. *Theoretical Medicine and Bioethics*, 29(3), 239-251. doi: [10.1007/s11017-008-9070-x](https://doi.org/10.1007/s11017-008-9070-x).
- [24] Parnas, J., Sass, L.A., & Zahavi, D. (2013). Rediscovering psychopathology: The epistemology and phenomenology of the psychiatric object. *Schizophrenia Bulletin*, 39(2), 270-277. doi: [10.1093/schbul/sbs153](https://doi.org/10.1093/schbul/sbs153).
- [25] Sapkota, M. (2024). Implications and critiques of quantitative research: A systematic review. *Journal of Learning Theory and Methodology*, 5(3), 153-159. doi: [10.17309/jltm.2024.5.3.09](https://doi.org/10.17309/jltm.2024.5.3.09).
- [26] Szuła, A., Moskalewicz, M., & Stanghellini, G. (2024). Transdiagnostic assessment of temporal experience (TATE) in mental disorders – empirical validation and adaptation of a structured phenomenological interview. *Journal of Clinical Medicine*, 13(15), article number 4325. doi: [10.3390/jcm13154325](https://doi.org/10.3390/jcm13154325).
- [27] Szuła, A., Sterna, A., Rewekant, A., Stanghellini, G., & Moskalewicz, M. (2025). Disrupted continuity in borderline personality disorder: A systematic assessment of temporal experience. *BMC Psychiatry*, 26, article number 55. doi: [10.1186/s12888-025-07699-y](https://doi.org/10.1186/s12888-025-07699-y).
- [28] Tatianchykov, A.O. (2021). *Mathematical methods in psychology: Educational and methodological recommendations*. Odesa: Phoenix.
- [29] Tatianchykov, A.O. (2025). Methodological foundations of standardization of psychodiagnostic methods: Statistical and theoretical analysis. *Slobozhanskyi Scientific Bulletin. Series: Psychology*, 2, 156-161. doi: [10.32782/psyspu/2025.2.27](https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.2.27).

- [30] VanderWeele, T.J., *et al.* (2025). Moral trauma, moral distress, moral injury, and moral injury disorder: Definitions and assessments. *Frontiers in Psychology*, 16, article number 1422441. [doi: 10.3389/fpsyg.2025.1422441](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1422441).
- [31] Weathers, F.W., Litz, B.T., Keane, T.M., Palmieri, P.A., Marx, B.P., & Schnurr, P.P. (2013). The PTSD checklist for DSM-5 (PCL-5). *APA PsycTests*. [doi: 10.1037/t02622-000](https://doi.org/10.1037/t02622-000).
- [32] Zahavi, D. (2013). Naturalized phenomenology: A desideratum or a category mistake? *Royal Institute of Philosophy Supplement*, 72, 23-42. [doi: 10.1017/S1358246113000039](https://doi.org/10.1017/S1358246113000039).

Phenomenological psychodiagnostics and testology: Advantages and disadvantages of methods in wartime conditions

Antonina Kuraieva

Assistant
PHEI "Kyiv Medical University"
02099, 2 Boryspilska Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0004-7956-5107>

Borys Ivniev

Doctor of Medical Sciences, Professor
PHEI "Kyiv Medical University"
02099, 2 Boryspilska Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4370-1689>

Oleksandr Farmahei

Colonel, Doctor of Psychological Sciences, Professor
Psychological Support Department of the Physical and Mental Health Directorate of the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine
01001, 34 Khreshchatyk Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7522-6811>

♦ **Abstract.** The relevance of this topic is driven by the growing need for high-quality psychodiagnostic support for military personnel and veterans who have experienced combat and related psychologically traumatic events. The aim of the study was to conduct a comparative analysis of phenomenological and testological approaches, identifying their advantages, limitations, and possibilities for integration within psychological support practice. The study employed theoretical-methodological, systemic, comparative, and SWOT analysis methods. The specific features of qualitative and quantitative methods for assessing an individual's mental state in wartime conditions, as well as the peculiarities of interpreting psychodiagnostic results, were examined. It was established that the phenomenological approach provides a deep understanding of an individual's subjective experience, allowing consideration of personal characteristics in experiencing combat, loss, fear, and post-traumatic changes; however, it is characterised by a high degree of subjectivity and difficulties in standardisation. The testological approach, in turn, is distinguished by its objectivity, standardisation, and capacity for rapid assessment of psycho-emotional status, which is particularly important within systems of psychological support for military personnel. At the same time, its application has certain limitations related to the insufficient consideration of the individual context in experiencing traumatic events: the standardised response format leaves little room for expressing the unique meanings individuals attribute to their experiences, while numerical scales are unable to capture the complexity of existential states, survivor guilt, moral injury, or loss of identity, all of which are characteristic of wartime experience. The study substantiates the appropriateness of integrating phenomenological psychodiagnostics and testology as complementary approaches, making it possible to combine the objectivity and standardisation of psychometric methods with a profound understanding of an individual's subjective experience. The practical significance of the study lies in the potential application of its findings to improve psychodiagnostic support for military personnel and veterans, as well as in the professional training of military psychologists

♦ **Keywords:** interpretation; client-centred approach; psychological assessment; psychological trauma; quantitative methods